

שיעור ב' "גיאוגרפיה ופיתוח הסביבה" לחט"ע בנושא: תמורות באוכלוסייה ובחברה של המזרח התיכון - המשך

חניתה ברעם
בית החינוך המשותף
"שער הנגב"

ההגירה במזרח התיכון

הגירה חיצונית : תנועת אוכלוסייה ממדינה למדינה.

הגירה מרצון: במטרה לשפר את רמת החיים

❖ הגירה של משכילים ואנשי מקצוע

❖ הגירת עובדי כפיים

❖ הגירה של יהודים לישראל

הגירה מאולצת : אנשים המגורשים או הבורחים מבתיהם

❖ בריחה מאזורי לחימה

❖ בריחה בשל רדיפות

❖ הגירה סביבתית

הגורמים להגירה בין-לאומית

גורמי משיכה:

גורמי דחיפה:

• גורמים כלכליים:

אפשרויות קידום ורווחה כלכלית
אפשרויות עבודה מגוונות
שכר עבודה גבוה יחסית

אבטלה
אפשרויות תעסוקה מעטות
שכר עבודה נמוך
רעב

• גורמים חברתיים:

רמת שירותים גבוהה
פתיחות חברתית

רמת שירותים נמוכה
חיים במסגרת נוקשה

• גורמים פוליטיים:

סובלנות חברתית, פוליטית ודתית
משטר יציב
משטר השומר על חופש הפרט
זכויותיו

רדיפות או אפליה
משטר המגביל את חופש הפרט

תוצאות ההגירה הבין לאומית

במדינות המוצא:

- הורדת שיעורי האבטלה
- שיפור המצב הכלכלי של המשפחות
- ירידה בשיעורי ילודה
- כשהמהגרים חוזרים – ידע מתקדם, הון כלכלי, ניסיון רב וטכנולוגיות חדישות.

- "בריחת מוחות"
- משפחות חד הוריות
- יצירת תלות במדינות היעד

תוצאות ההגירה הבין לאומית

במדינות היעד:

- תרומה לצמיחה הכלכלית
- מאגר של כוח עבודה זול
- הגדלת הצריכה
- הגדלת שיעור הבוגרים באוכלוסייה

➤ הגירה לא חוקית

➤ יצירת מתחים והתפרצויות אלימות

➤ חיים בצפיפות, עוני וללא זכויות

ההגירה במזרח התיכון

הגירה פנימית : תנועת אוכלוסייה ממקום למקום בתחומי המדינה.

➤ מן הכפר אל העיר

➤ תנועה מהשוליים הלאומיים אל המרכז

קהיר, מצרים

הגורמים להגירה פנימית

גורמי משיכה:

גורמי דחיפה:

• גורמים כלכליים:

תהליכי מיכון ומודרניזציה בחקלאות

אפשרויות עבודה מגוונות

צמצום השטחים החקלאיים

שכר עבודה גבוה יחסית

שכר עבודה נמוך

רעב

• גורמים חברתיים:

רמת שירותים גבוהה

פתיחות חברתית

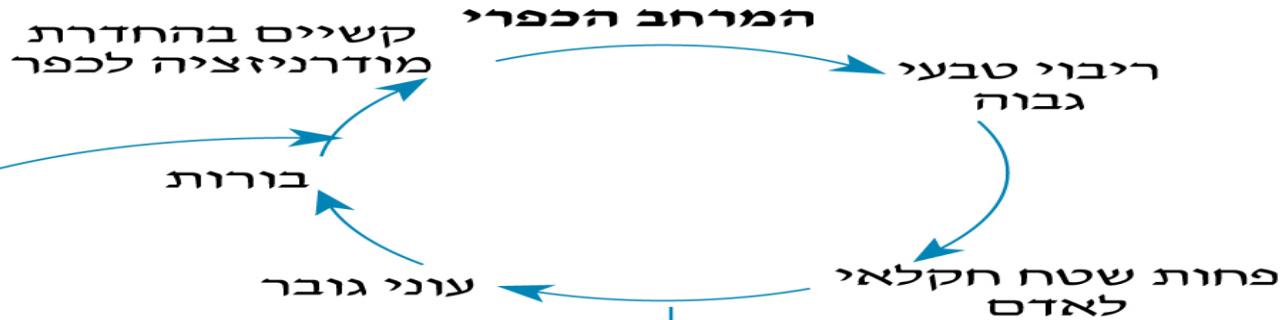

רמת שירותים נמוכה

חיים במסגרת נוקשה

מעגל העוני במרחב הכפרי והשלכותיו על מעגל העוני במרחב העירוני

הגירה לערים הגדולות ועיירות הביניים

המרחב העירוני

גידול בתנועה המוסלמית הקנאית

ריבוי טבעי גבוה בערים עצמן

תסכול, זעם וייאוש של מיליוני אזרחים שאינם מרוצים מתנאי חיים בלתי-נסבלים

קריסת המערכות העירוניות: מים, ביוב, ניקיון, חינוך, תחבורה, תעסוקה, בריאות, בנייה למגורים

התפתחות שכונות עוני, "עיר עליונה", "גזה קונדו", שכונות פחים ותרבות עיר-כפר

חיפוש אחר פתרונות

תיעוש בערים הגדולות, הבינוניות והחדשות

ערים חדשות

פיתוח המרחב הכפרי על ידי הרחבת שטחי החקלאות על מנת להקטין הגירה לעיר

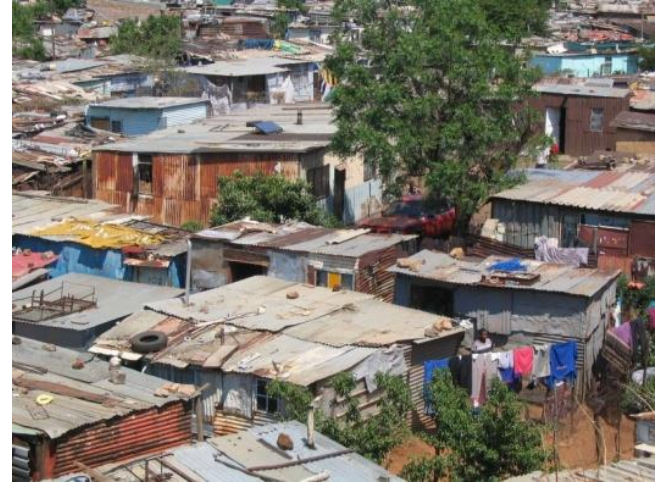
תוצאות ההגירה הפנימית

ההשפעה על הכפר:

- עזיבת הגברים והישארותם של נשים, קשישים וילדים.
- התרוקנות הכפר מאוכלוסייה "חזקה".
- המבנה כלכלי-חברתי בכפר מתפורר.
- הגדלת הפער בין הכפרים לבין העיר. הכפר נחלש עוד יותר בהשוואה לעיר (לגלעין).
- החקלאות נשארת לא מפותחת עם רווחיות נמוכה. פחות השקעות הון בחקלאות וקושי להכניס שיפורים, צמצום שווקים. המשק החקלאי נשאר בעיקר בידי נשים.

תוצאות ההגירה הפנימית

ההשפעה על העיר:

- צפיפות אוכלוסייה, מחסור בדיור.
- מחסור במקומות עבודה, התפתחות תעסוקה בלתי פורמאלית ואבטלה.
- קריסת התשתיות העירוניות.
- יצירת שכונות עוני ופלישה לשטחים ציבוריים, חקלאיים ובכלל (עיר עליונה, עיר המתים)
- הוצאות ממשלתיות רבות על הרחבת כוחות המשטרה בניסיון לשמור על הסדר בעיר.

ההגירה במזרח התיכון

הגירה פנימית : תנועה מהשוליים הלאומיים אל המרכז וניסיונות לפיזור אוכלוסייה:

➤ ישראל

➤ מצרים

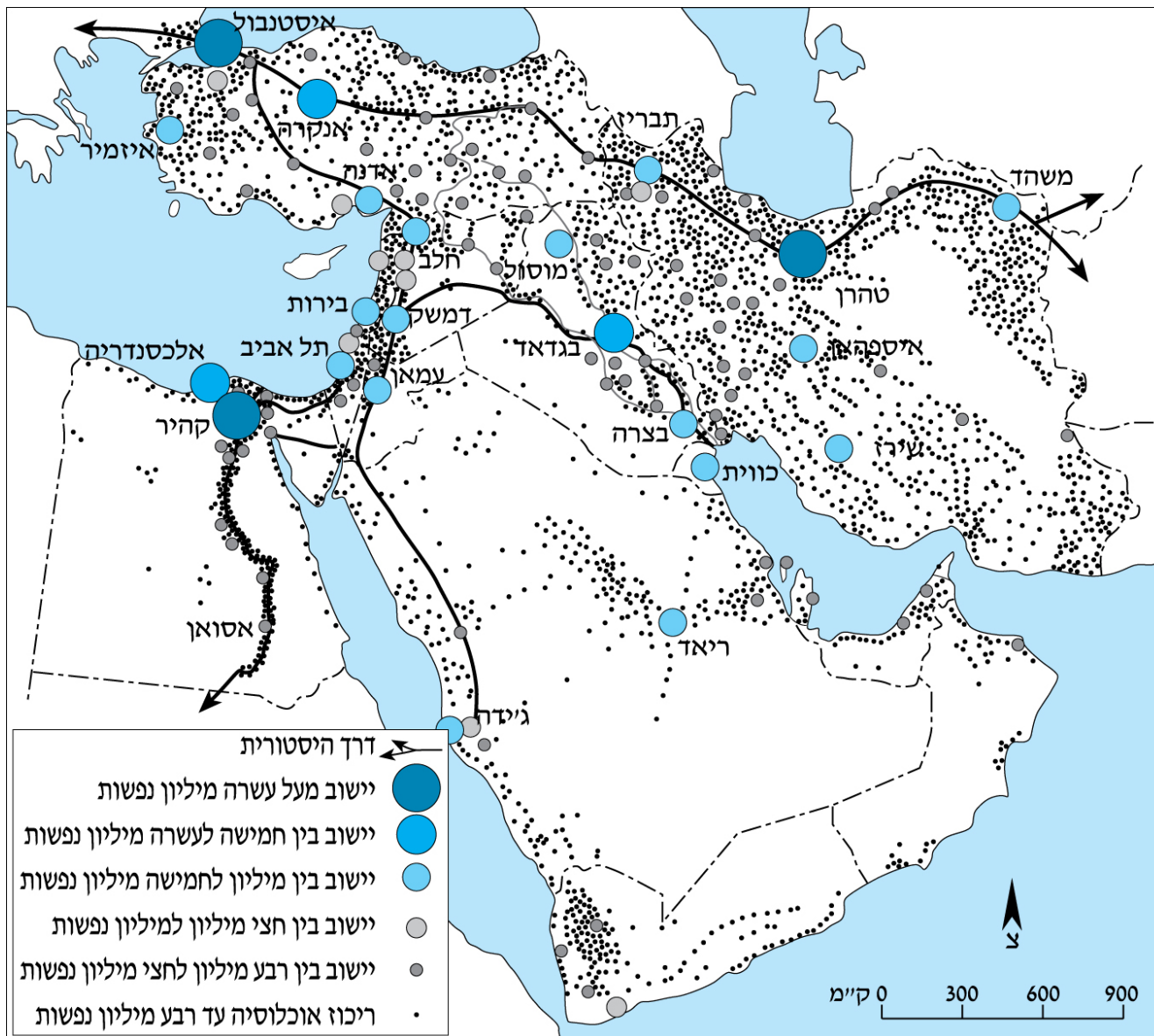
➤ סוריה

➤ תורכיה

ערים חדשות במצרים

תפרוסת האוכלוסייה במזרח התיכון וגורמיה

גורמים המשפיעים על תפרוסת האוכלוסייה:

- מקורות מים וקרקע חקלאית – עמקי נהרות ונאות מדבר
- אקלים לח – אקלים ים תיכוני, אקלים פונטי ואקלים מונסוני
- חופי ים (הים התיכון, המפרץ הפרסי והים הכספי) - שרותי נמל ומסחר וכן תעשיית הנפט ותיירות
- עורקי תחבורה חשובים – דרך המשי, דרך הים, תעלת סואץ, צירי תנועה של עולי רגל
- מרכזי שלטון ודת
- מרכזים כלכליים – סביב אתרי הנפט וסכרים
- תהליכי הגלובליזציה מחזקים את כוחן של הערים הגדולות

מקורות

• סופר ארנון וגרוס-לן דלית, גיאוגרפיה של המזרח התיכון - תמורות על סף מאה ה-21, עם עובד: תל אביב, 2008

• שרטטי המפות: אלכס רויטברג, שושי מנספלד, אביגדור אורגד, נגה יוסלביץ בתוך: גיאוגרפיה של המזרח התיכון - תמורות על סף מאה ה-21, ארנון סופר, דלית גרוס-לן

• שגב מאירה ופיין צביה, אנשים ויישובים, מטח: תל אביב, 2007.